

LÄRARHANDLEDNING

**TIDSRESA
MED BESLUT**

UTSTÄLLNING: Göteborgs födelse, Göteborgs stadsmuseum

ÄMNE: Historia, svenska

REKOMMENDERAD ÅRSKURS: År 5-9

SYFTE: Lektionen ska "stimulera elevernas nyfikenhet på historia" (LGR 11, s.172) och bidra till "ett rikt och varierat språk" (LGR11, s.222)

TEMA: Vad var farligt på 15- och 1600-talet, samt ordkunskap

MATERIAL ATT TA MED SIG TILL MUSEET: De olika besluten, skrivmaterial

TIDRESA MED BESLUT riktar sig till äldre grundskolan. Den kan även fungera för yngre barn, men har ett lite tuffare språk. Eleverna ska ta sig genom historien genom att fatta rätt beslut. Gör de felaktiga val så dör de.

Övningen är i form av en tipspromenad som för genom tiden i utställningen Göteborgs födelse. Eleverna kan gå tipspromenaden enskilt eller i mindre grupper. Alla lösningar och svar finns i utställningen, det gäller bara att hitta dem.

När alla är klara gås svaren igenom ett och ett. Det kan ske i museet eller hemma i klassrummet. När någon svarat fel faller den eleven / gruppen ifrån. Kommer någon att ha tagit sig hela vägen igenom?

TIDSRESA MED BESLUT

Välkommen på en tidsresa!

*Den kommer att föra dig från staden Nya Lödöse år 1520
till Göteborg närmare år 1700.*

Om du överlever alltså.

*För det är inga ofarliga tider du ska ge dig in i.
Det gäller att fatta rätt beslut. Annars dör du.*

Men bara lugn – hjälp inför alla dina val finns i utställningen!

TIDSRESA MED BESLUT

BESLUT 1**Akt: Nya Lödöse****Scen: Vapnen**

Du hinner knappt in i 1500-talet innan det dyker upp en skämtare. En beväpnad skämtare dessvärre. Vad vill du att jag kastar på dig, ropar han, en morgonstjärna eller en aftonstjärna? Vad svarar du?

- Morgonstjärna
- Aftonstjärna

BESLUT 2**Akt: Nya Lödöse****Scen: Marknadsgatan**

Vill du ha ett jobb, frågar en gumma. Visst, säger du. Jag behöver någon som kan sy knappar i de här skjortorna. Nålar ligger där. De är lite rostiga, men de duger. Vad vill du ha mer? Vill du ha en fingerborg eller en tumskruv? Vad svarar du?

- Fingerborg
- Tumskruv

TIDSRESA MED BESLUT**BESLUT 3**

Akt: Nya Lödöse
Scen: Kyrkogården

*Du blir kvar hela vintern i Nya Lödöse och det är trååkigt!
Vad ska du göra?*

- Bitar ihop och vänta på våren
- Ta fram all mat som finns hemma och ordna en fest

BESLUT 4

Akt: Göteborgs födelse
Scen: Byggarbetsplatsen

*Du skulle ha låtit bli de där pengarna! Nu sitter du i stadens
fängelse och vad som helst kan hända. Bäst att du skriver
ett brev till herr Jakob, stadens burggreve. Det är han som
bestämmer. Han kan kanske benåda dig?
Men på vilket språk ska du skriva?*

- På nederländska! Eller tyska! Eller latin!
- Öh, vi är i Sverige! På svenska så klart!

TIDSRESA MED BESLUT

BESLUT 5**Akt: Den myllrande staden****Scen: Världen**

Nu sitter du på krogen och börjar prata med några sjömän. De skryter och säger att de har varit överallt i hela världen. Jaha, säger du, har ni varit i Australien? Det finns inget som heter så, säger de. Joho, säger du. Slår du vad, säger de? Slår du vad om ditt huvud? Vad svarar du?

- Nej, helst inte.
- Ja visst, Australien finns!

BESLUT 6**Akt: Den myllrande staden****Scen: Djur**

Du har äntligen hittat någonstans att bo i Göteborg, men det är vinter och svinkallt inomhus. Och veden är slut. Fast du har ju den där konstiga grejen. Vad tänker du?

- Den brinner säkert bra! In i elden med den!
- Vet inte vad det är. Bäst att låta den vara och elda upp stolen jag sitter på istället.

TIDSRESA MED BESLUT**BESLUT 7****Akt: Den myllrande staden****Scen: Brott och straff**

Nej! Nu har du klantat till det för dig igen. Du har blivit gripen och ställs inför domstol. Nå, frågar borgmästaren, vilket väljer du? Väktarsaxen eller bödelsvärdet...?

- Väktarsaxen
- Bödelsvärdet

BESLUT 8**Akt: Den myllrande staden****Scen: bakgården**

*Hej där, lille vän, ropar en man. Vill du ha jobb?
Vad svarar du?*

- Nej tack, säger du. Jag är bara ett barn, jag behöver inte jobba!
- Jajamen! Vad ska jag göra?

TIDSRESA MED BESLUT

BESLUT 9**Akt: Den myllrande staden****Scen: Skola och kyrka**

Ja - du har faktiskt kommit in på skolan i alla fall. Det är bara några få utvalda som får gå där. De flesta ska bli präster. Nu är det dessutom snart skollov. Vad tänker du göra på lovet?

- Gå ut på landet och tigga så klart
- Slappa och slöa så klart

TIDSRESA MED BESLUT**FACIT**

*Då ska vi se om du överlevde din resa genom 15- och 1600-talen!
Hur kloka var egentligen dina beslut?*

BESLUT 1

Vad vill du att skämtaren ska kasta på dig?

Svaret är nog: En aftonstjärna.

Eftersom aftonstjärnan är en blomma, inte så farligt, medan morgonstjärnan är ett stort, tungt vapen fullt med taggar. Har du valt morgonstjärna så är du död!

BESLUT 2

Vad vill du ha för hjälpmedel när du syr i knapparna?

Svaret är nog: En fingerborg

En tumskruv är ett tortyrinstrument, som absolut inte hjälper dig att sy.

Dessutom: fingerborgen skyddar dig från att sticka dig på nålen, och det är bra. Om du sticker dig på den rostiga nålen risker du att få en inflammation, blodförgiftning, stelkramp och dö!

BESLUT 3

Vad ska du göra under den långa trista vintern?

Svaret är nog: Bitar ihop och vänta på våren

Maten du har i skafferiet är den enda mat du har. Tar den slut så är den slut.

Många människor dör på våren av svält. Har du festat upp all maten så kommer du att dö!

BESLUT 4

Vilket språk ska du skriva till burggreven på?

Svaret är: Nederländska, tyska eller latin

Jakob van Dyck kommer från Nederländerna. Han har gått på universitet, så han kan även latin. Dessutom pratar de flesta som bor i norra Europa på den här tiden tyska. Men svenska - det förstår han inte. Så du blir dömd för stöld och hängd!

BESLUT 5

Borde du slå vad om ditt huvud, att Australien finns?

Svaret är: Nej!

Det är klart att den ö vi kallar Australien finns. Men den kallas inte Australien. Det är holländare som upptäckt den, så ön kallas på alla kartor för Nya Holland, eller Hollandia Nova. Du lär få svårt att övertyga någon om att: jo, men Hollandia Nova kommer att kallas för Australien, jag lovar! Så där miste du ditt huvud!

BESLUT 6

Ska du kasta in den där mystiska grejen i elden eller inte?

Svaret är: Nej!

Det är kruthorn. I det finns krut som ska användas till gevär eller pistoler. När krutet hamnar i elden exploderar det och både du och huset i flyger i luften - BOOOOM!

BESLUT 7

Vad skulle du välja nu - väktarsaxen eller bödelsvärdet?

Svaret är nog: Väktarsaxen

Väktarsaxen är säkert obehaglig, men den används bara för att hålla fast och släpa runt folk. Har du valt bödelsvärdet betyder det att de kommer att hugga av ditt huvud och du dör!

BESLUT 8

Hur var det nu, ska du tack ja eller tacka nej till ett jobb? Du är ju bara ett barn!

Svaret är nog: Ja!

Vid den här tiden har de inga idéer om att barn inte ska jobba. Från och med att du är åtta år ska du kunna ta ett jobb och försörja dig själv. Tackar du nej till ett jobb så kanske du inte får en andra chans. Det finns ingen som hjälper dig och du dör av svält.

BESLUT 9

Nå, vad ska du göra på lovet?

Svaret är nog: Gå ut på landet och tigga

Det är det som loven är till för. Du ska få ihop mat och pengar så det räcker hela nästa termin. Om du väljer att ligga och slöa hela lovet har du ingen mat när terminen börjar och du kommer att svälta ihjäl!